

Regeringskansliet genom tiderna

REGERINGSKANSLIET

Regeringskansliets historia

År 1974 ändrades grundlagen om hur den svenska staten ska vara organiserad. Kungen lämnade över all makt till riksdagen och regeringen. Samtidigt bytte man namn på kungens kansli från Kunglig Majestäts kansli till Regeringskansliet. Ordbytet speglade en viktig förändring av det svenska statsskicket. Parlamentarismen hade slagit igenom fullt ut.

Tiden fram till Gustav Vasa	3
Den äldre Vasatiden 1521–1611	4
Stormaktstiden 1611–1718	6
Frihetstiden 1718–1772	10
Gustavianska tiden 1772–1809	15
Karl Johanstiden och den tidigaliberalismen 1809–1840	16
Tiden efter 1840	18
Kvinnor och män i Regeringskansliet	25
Regeringen och EU	26
Regeringskansliets lokaler	28

Tiden fram till Gustav Vasa

I Sveriges äldsta historia var landskapen mer eller mindre egna "länder" med egna lagar och egna domstolar. Först på 1000-talet förenades landskapen till ett land med en gemensam kung. I det nya Sverige var visserligen kungen och hans män en samlande kraft, men landskapen hade rätt att självständigt sköta

många egna frågor. Det säger sig självt att det var omöjligt att styra ett land utan att det fanns en administration som kunde hjälpa till. Och en sådan hade bildats kring kungen, först med olika militära ledare. En av dem var jarlen. Han var kungens närmaste rådgivare och tillhörde alltid någon av de förnämsta stormansätterna. Birger Jarl dog 1266 och var den siste jarlen. Ordet jarl motsvarar det engelska ordet earl som är vanligt på vikingatiden och den tidiga medeltiden. Efter Birger Jarls död ersatte man ordet jarl med hertig.

Förmyndarregering bildas

I början av 1200-talet regerar ett råd som förmyndarregering i stället för kung Erik Eriksson, som var för ung för att regera. Rådet får stor betydelse för framtiden. På 1280-talet kom rådet tillbaka, även då som en förmyndarregering för en kung som var för ung för att regera. Från och med nu blev rådet kvar. I rådet ingick biskopar från den mäktiga kyrkan och stormän från de främsta familjerna. De var de viktigaste krafterna i samhället vid sidan av kungamakten. Från början var det tänkt att rådet skulle vara rådgivande

Rikets sigill, den så kallade riksklämman. Sigillet var i bruk mellan 1439 och 1520 och användes för att bekräfta rådets beslut.

Uppsala Universitetsbibliotek

Kanslern, marsken och drotsen

Kanslern var den förste riksämbetsmannen som inte var militär. En kansler fanns i rådet redan i början av 1200-talet, kanske redan tidigare. Kanslersämbetet hade vuxit fram ur den romerska förvaltningen. Under medeltiden var kanslern chef för en uppsatt persons kansli och var särskilt kunnig i språk och skrivande. I Sverige fick kanslern en hög ställning och ett stort politiskt inflytande. Andra viktiga ämbetsmän under medeltiden var *marsken* och *drotsen*, två ämbetsmän som hade stor betydelse vissa perioder. Marsken var befälhavare under kriget, och drotsen var ställföreträdare för kungen ibland.

ät kungen, men rådsmedlemmarna uppfattade sig mer och mer som företrädare för kyrkan och stormännen. Den här motsättningen skulle bli viktig i framtiden. Viktigt var också att Sverige fick en gemensam lagstiftning för hela landet under 1300-talet. I Magnus Erikssons landslag från 1350 stod det bland annat hur kungen skulle väljas och hur han skulle styra landet. På den tiden ärvde kungen inte makten.

Uppsala Universitetsbibliotek

En handskrift från 1430-talet visar avsnittet i Magnus Erikssons landslag om hur kungen väljs och hur han ska styra landet.

Den äldre Vasatiden 1521–1611

Under Gustav Vasas tid var det kungen som styrde Sverige. Han styrde landet på ett mycket personligt sätt. Någon mäktig kansler ville han definitivt inte veta av, särskilt inte någon som var knuten till biskopsämbetet i Strängnäs som seden tidigare hade varit. Visserligen hade han både kansler, sekreterare och skrivare, men genom Stockholms blodbad hade adelns ställning kraftigt försvagats. Gustav Vasa utnyttjade därför de adelsmän som fanns tillgängliga vid hovet. Även annan personal arbetade nära kungen.

Kanslern blev chef för kansliet, som hade sina lokaler på Stockholms slott. Där fanns även kammaren som var den lokal där en kammarmästare och en kamrerare arbetade med skatter, kontroll och bokföring.

Ränte- och räknekammaren

Kammaren delades upp i en räntekammare som hanterade skatterna och en räknekammare som kontrollerade fogdarna. Särskilda kammarråd ledde sedan 1560 kamrarna. Det var alltid medlemmar av högadeln som utsågs till kammarråd. Chefen för räknekammaren kallades överste skattmästare från och med 1571. Räknekammaren blev kvar under en lång tid framöver.

Under årtiondena efter Gustav Vasa blev det vanligare att högadliga män arbetade i den centrala förvaltningen och deltog i regeringsarbetet. Det var något som adeln själv ville, för att bevara sina intressen. Till exempel blev den höga adliga Nils Gyllenstierna kansler 1561. Samtidigt var flera av sekreterarna, skrivarna och notarierna tyska. Sekreterarna fördelade ärendena inom kansliet efter språk (tyska eller svenska).

Särskilda problem uppstod när Johan III:s son Sigismund ärvde tronen vid sin fars död 1592. Eftersom Sigismund redan var vald till kung i Polen och han bodde där, utsåg man hertig Karl (sedermera Karl IX) till riksföreståndare. Dessutom krävde nu högadeln genom rådet att de skulle få sitta med i Sveriges styrelse. Maktspellet som följde ledde till att Sigismund avsattes 1598 och hertig Karl blev ny kung 1600. Många sekreterare i det svenska kansliet följde med Sigismund till Polen. Det innebar att Karl måste organisera om kansliet, för att kunna styra landet. Han hade gått hårt fram mot det gamla rådet, till exempel genom Linköpings blodbad 1600 när han lät avrätta rådherrar som varit lojala mot Sigismund. För att kompensera bristen på rådherrar skapade han ett nytt råd, helt enligt landslagens bestämmelser om antal rådherrar och uppgifter. Rådsherrarna fick höga titlar (drots, marsk, kansler), men det var nu en hovkansler som var chef för kansliet. Efter Linköpings blodbad bestämde man att rådet enbart skulle råda och inte regera.

Riksdagen

Riksdagen fick allt större betydelse under 1500-talet, för att från slutet av århundradet bli ett vanligt inslag i det svenska statsskicket. I början av 1600-talet började riksdagen syssla mer regelbundet med skatter. Det hade man bara fått göra ibland på 1500-talet, men då precis som på 1600-talet skedde det helt på regeringens initiativ. Kärnan i riksdagen var rådherrarna.

Gustav Vasa anklagar biskop Peder Sunnanväder inför domkapitlet i Västerås. Under hösten 1525 försökte biskop Sunnanväder uppvigla allmogen i Dalarna mot Gustav Vasa. Upproret kuvades och Sunnanväder avrättades 1527. Sunnanväder hade tidigare varit kansler och rådgivare till Sten Sture den yngre. Målning av Ernst Josephson från 1875.

Stormaktstiden 1611–1718

Kansliet utvecklades starkt under stormaktstiden. Den som drev på utvecklingen var rikskanslern Axel Oxenstierna. Tillsammans med Gustav II Adolf skapar han på sätt och vis det moderna Sverige. Kungen har inte längre ensam makten, utan styrs av nya lagar och en fast och välorganiserad centralregering. Viktiga punkter i utvecklingen var kungaförsäkran år 1611, en rad olika kansliordningar och slutligen 1634 års regeringsform, den grundlag som bestämmer hur Sverige ska organiseras. Vid kungens sida stod fem höga ämbetsmän som var chefer för varsin avdelning i riksstyrelsen (drots, marsk, amiral, kansler och skattmästare). De var också medlemmar av rådet.

Axel Oxenstierna organiserade sitt kansli som ett ämbetsverk, det vill säga en myndighet som lyder direkt under regeringen. Han samarbetade med fyra kansliråd, som han hämtade ur rådet. Under kansliråden fanns sekreterare med särskilda arbetsområden och med underordnade skrivare. Dessutom hade man en hovkansler och ett par mer kvalificerade sekreterare, som från och med 1629 kallas statssekreterare. År 1661 fick statssekreterarna ansvar för var sin expedition, en för inrikes och en för utrikes ärenden.

I kansliet förberedde man ärenden som

kungen sedan fattade beslut om. Men i vissa frågor kunde kansliet besluta självständigt. Kansliet var organiserat som ett kollegium, det vill säga chefen för kansliet fattade beslut i samråd med ett antal rådgivare. Kansliet svarade för hela regeringen med undantag för frågor om finanser och krig. Räknekammaren (senare kammarkollegiet) ansvarade för finanserna medan krigsrådet (senare krigskollegiet) ansvarade för krigsfrågorna.

Även de andra delarna av riksstyrelsen organiserades som kollegier, till exempel amiralitetskollegiet (högsta ledningen för flottan) och riksdrotsens ämbetsverk Svea hovrätt.

Axel Oxenstierna utformade Gustav II Adolfs kungaförsäkran.

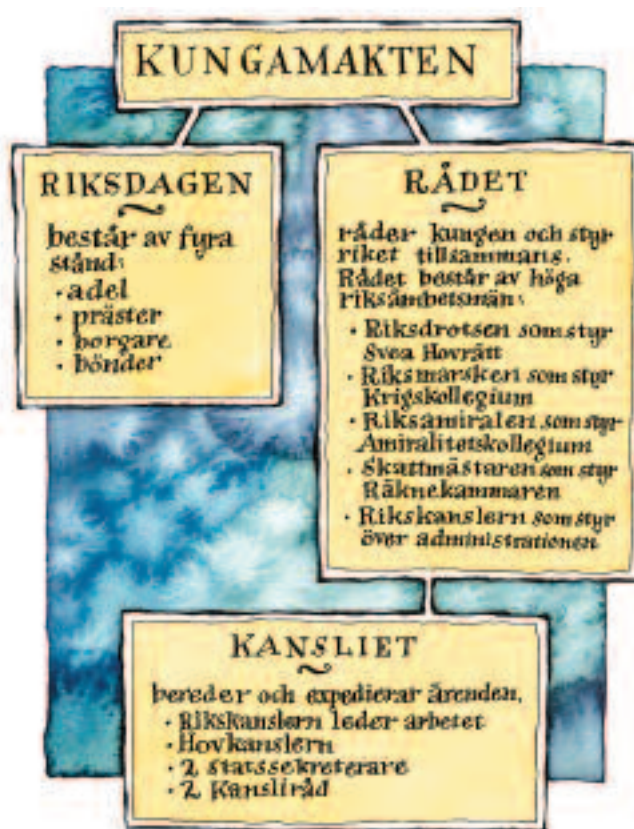
Riksbibliotek

Eftersom drottning Kristina var för ung för att regera 1634, ledde Axel Oxenstierna en förmyndarregering i hennes ställe. Hur regeringen skulle arbeta slogs fast i regeringsformen.

Axel Oxenstierna (1583–1654). Trots att han bara var 28 år blev han riksrådets ledande man 1611 när Karl IX dog. Året därpå blev han utnämnd till rikskansler.

Förutom de höga riks-
ämbetsmännen skulle ett
stort antal rådgivare i kolle-
gierna vara riksråd. De fem
riksämbetsmännen handla-
de som regering i kungens
namn. Förutom de fem
riksämbetsmännen deltog
även andra rådsmedlem-
mar i regeringssammanträ-
dena. Det var med andra
ord rådet som var regering,
särskilt när kungen var ute
i fält under kriget och när
regenten var omyndig
(1632–1672). Det är först
nu från början av 1600-
talet som man kan säga att
Stockholm blir förvalt-
ningens medelpunkt. Där
finns riksstyrelsen alltid
representerad, även när
kungen är ute på krigståg.

År 1634

organisationen föll med Karl XII:s död 1718.

Kungligt råd

När Karl XI blev myndig 1680 minskade han rådets makt. I stället för att låta rådet självständigt besluta i vissa frågor knöt han rådet närmare till sig och de höga riksämbetena fick förfalla. Chefen för kansliet blev kanslipresident och de kollegiala arbetsformerna fick mindre betydelse. Ett exempel är att statskontoret blev en självständig avdelning inom kammarkollegiet 1680.

Kungen lyssnade på råd från dem han själv hade förtroende för, och det ledde till att fler tjänstemän blev viktiga rådgivare.

Bland annat gav kungen två tjänstemän i kansliet som redogjorde för viktiga ärenden samma status som de kungliga råden. De fick titeln statsråd samtidigt som de fortsatte att vara chefer för inrikes- och utrikesexpeditio-

1634 års regeringsform.

Axel Oxenstierna

”

Som adelsman har jag naturligtvis fått en gedigen utbildning och har studerat vid flera tyska universitet. Efter studietiden fick jag plats vid hovet och valdes snart in i rådet, trots min ungdom. Man ansåg att min analytiska förmåga, kombinerad med stark realism, skulle komma väl till pass. Att jag sedan var taktiskt skicklig och hade en enorm viljestyrka och förmåga att hålla fast vid långsiktigt uppställda mål, fick de lära sig.

Jag hade ett mycket förtroendefullt samarbete med kung Gustav II Adolf. Vi hade båda målet att förvandla Sverige till en ledande europeisk makt. Det arbetet fortsatte jag när jag ledde förmyndarregeringen för drottning Kristina.

Både kungamakten och regeringsmakten (och riksdagen) måste följa grundlagen och ha en fast organisation. Min största seger i det arbetet var 1634 års regeringsform.

För att göra Sverige till en modern stormakt har jag effektiviserat landets administration på central, regional och lokal nivå. Dessutom har jag sett till att adeln, som rikets ledande stånd, har fått ensamrätt till rikets högsta ämbeten.

Andra nödvändiga åtgärder har varit att förbättra utbildningen, stärka krigsmakten, förstärka finanserna och att föra en aktiv utrikespolitik.

Historikerna säger att mina över 30 år som rikskansler, politiker och statsbyggare ger mig en unik plats i svensk historia.”

Frihetstiden 1718–1772

När Karl XII dog föll också det kungliga enväldet. Kungen fick ge ifrån sig delar av makten till de fyra stånden (adel, präster, borgare och bönder). Som en följd av det fick ämbetsmännen som dominerade i riksdagen mer makt. Hur man organiserade regeringsmakten framgår av de nya regeringsformerna 1719 och 1720. Den nya organisationen innebar att man gick tillbaka till det gamla rådet. Rådet, som nu kallades riksråd, utgjorde själva regeringen och hade kungen som ordförande. Det fungerade också som högsta domstol.

Kanslipresidenten (som motsvarar vår tids statsminister) ingick i riksrådet, som bestod av

1719 års regeringsform.

sexton medlemmar. Medlemmarna fattade besluten genom omröstningar där varje riksråd hade en röst och konungen två röster. Riksdagen kunde avsätta riksråd som den var missnöjd med. Det visar att riksdagen hade verklig makt.

Kansliet kallades nu kanslikollegiet och ansvarade för all offentlig verksamhet som inte hade med rättskipning att göra. Det var uppdelat på två funktioner. Det skulle dels vara förvaltande (utrikes ärenden, postväsen, skolor, akademier, arkiv och bibliotek), dels

föredragande och expedierande.

Liknar nutidens departement

Kanslipresidenten såg till att föredragningen sköttes av fyra expeditioner för justitieärenden (Nedre justitierevisionen), utrikesärenden, krigsärenden och inrikescivilärenden (kammar-expeditionen). Expeditionerna liknade vår tids departement. Cheferna för expeditionerna var statssekreterare och såg till att särskilda revisionssekreterare föredrog (redogjorde för) ärendena för riksrådet. Chefen för justitierevisionen kallades justitiekansler. I kanslikollegiet ingick även en hovkansler och ett antal kansliråd.

Riksskriv

Arvid Horn

Jag började mitt yrkesliv som militär och blev sedan diplomat. Men min politiska bana började jag som kungligt råd i kanslikollegiet under Karl XII och därefter som kanslipresident, dvs. riksrådets ledare, under drottning Ulrika Eleonora. Eftersom jag hade en annan åsikt om grundlagen avgick jag – jag har alltid varit motståndare till kungligt envælde – bara för att året därpå vara tillbaka på posten som kanslipresident. Den posten behöll jag i 18 år. Många tycker att jag har varit en stark regeringschef i ett starkt riksråd. Min starka ställning berodde inte på att kungen visade välvilja, utan på att jag var skicklig på att manövrera de fyra stånden. Jag balanserade försiktigt i utrikespolitiken och var sparsam i inrikespolitiska frågor.

Med åren växte kritiken mot min politik. En grupp yngre adelsmän, borgare och officerare tyckte att jag förde en gammaldags politik. De organiserade sig som opposition och kallade sig hattar – hatt som symbol för frihet och mandom – och hånade mig och min anhängare som nattmössor.

Trots detta har min politiske motståndare Tessin beskrivit mig så här: 'Greve Arvid Horn hade de flesta egenskaper som skapar en stor minister: vackert utseende, lätt talemått, vänlighet, mod, intryckskraft, erfarenhet, outtröttlighet och ett fantastiskt minne. Efterhängsen i sina anläggningar, hittig i utvägar, skarpsynt i valet av arbetare; något mer hetsig än en kanslipresident vara bör; gudfruktigt hjärta med kan hända för mycket utvärtes sken.'

Vid 1738–1739 års riksdag hade kritiken vuxit sig så stark att jag blev tvungen att begära avsked.

Det skedde förstås under stora hedersbetygelser och jag fick behålla min riksrådstitel och samtliga löneförmåner."

På expeditionerna arbetade också expeditiionssekreterare, registratorer, kanslisters och kopister. Statssekreterarna hade stor makt över arbetet.

Ständerna tar makten

Kanslipresidenten var den främste i riksrådet, och som sådan blev han den verklige regenten. Vid 1738 års riksdag segrade oppositionen (hattarna) vid valet i riddarhuset. Det ledde till att den sittande kanslipresidenten, den mäktige ledaren för mösspartiet Arvid Horn, avgick. I samband med det avgick även fem av de gamla riksråden. Detta har betecknats som ett slags genombrott för parlamentarismen, de fyra stånden fick makten.

De fyra ståndens makt innebar att kanslipresidenten blev beroende av partiläget inom riksdagen. Det innebar också att det fanns en konflikt mellan kanslikollegiet där kanslipresidenten ingick och kansliets expeditioner.

Denna konflikt varade hela frihetstiden.

År 1720

Carl Gustaf Tessin

”**Min far och min farfar var båda** slottsarkitekter. Så intresset för de sköna konsterna föddes jag med. Men mitt intresse för politik var minst lika stort. Efter fem års kulturell utbildning utomlands gav jag mig in i den svenska politiken.

Under frihetstiden, som är min tid i svensk politik, uppstår det vi i dag kallar partier. Efter att ha närmat mig det holsteinska partiet anslöt jag mig till oppositionen mot Arvid Horn och hans mössparti. Jag kom senare att leda oppositionspartiet – hattarna.

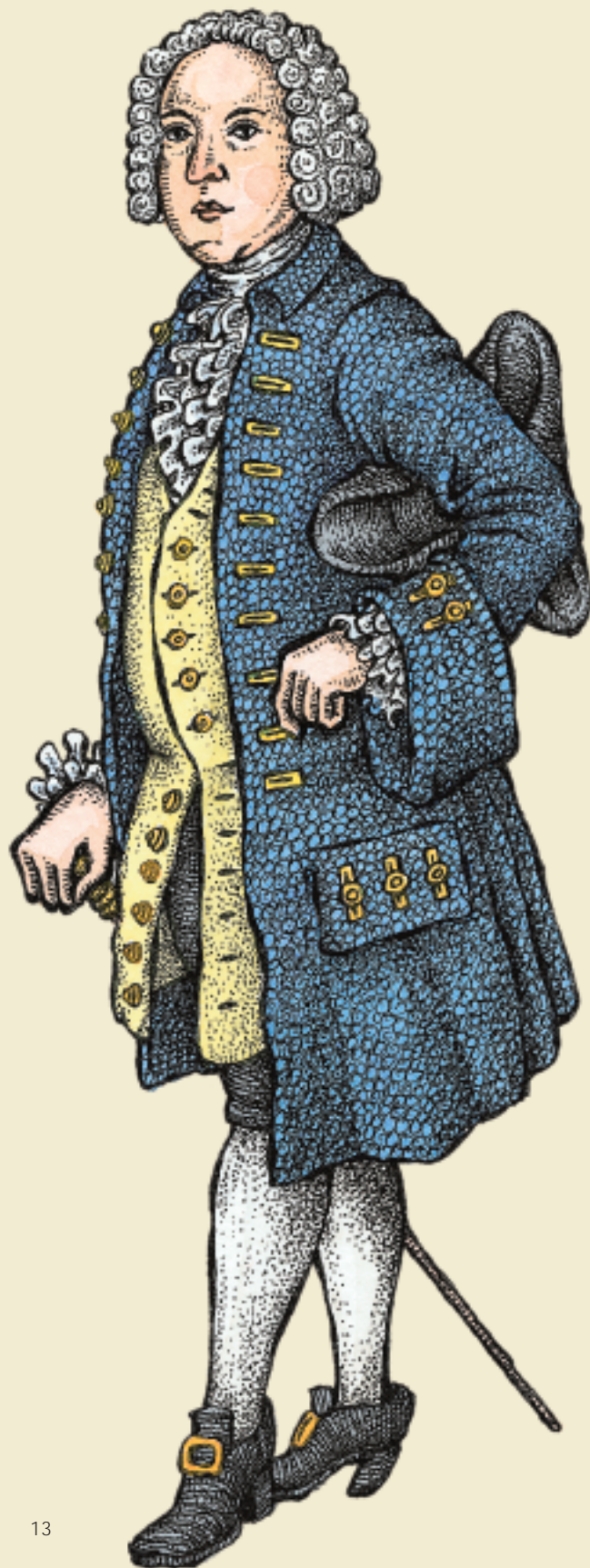
Jag valdes till lantmarskalk och var med och störtade Horn. Efter ett mellanspel som ambassadör i Paris återvände jag sedan till Sverige där jag hade valts till riksråd.

Mitt utrikespolitiska mål var att frigöra Sverige från Ryssland. Det lyckades jag med under min tid som kanslipresident, med stöd av Preussen och Danmark.

Det resulterade också i två kungliga bröllop. Från Berlin förde jag personligen hem Lovisa Ulrika till Adolf Fredrik. Och senare ordnade jag förlovningen mellan deras son prins Gustav och den danska prinsessan Sofia Magdalena.

Mitt goda förhållande till prinsparet bröts när de vid sitt trontillträde ändrade statsskicket, ökade kungamakten och försvagade partiernas och riksdagens ställning.

Jag hann också ägna mig åt konst och kultur. Visste du att det var Carl Hårleman och jag som introducerade den franska rokokon i Sverige? Och det är min stora konstsamling som är grunden för Nationalmuseums äldre avdelning.”

Ett spelparti hemma hos den nyblivne statssekreteraren Elis Schröderheim på Nybrogatan 9 i Stockholm. Målning av Pehr Hilleström 1782.

Gustavianska tiden 1772–1809

Gustav III:s statskupp 1772 innebar att de fyra ståndens och riksrådets makt minskade mycket starkt. År 1789 förlorade de makten helt och hållet. Kungen, "han och ingen annan", skulle styra Sverige. Gustav III hanterade regeringsärendena i särskilda sammanträden som han kallade kabinett eller konselj. Dit kallade han dem han behagade, till exempel fick flera statssekreterare stort inflytande och deras expeditioner blev lika inflytelserika som senare tiders departement. Ett typiskt exempel på detta är Johan Liljencrantz som blev Gustav III:s motsvarighet till vår tids finansminister.

Gustav III upphävde riksrådet 1789 och förde över rättsfrågorna till en nyinrättad högsta domstol. Samtidigt inrättade han *Rikets ärenders allmänna beredning*, som skulle

bereda handläggningen av regeringsärendena. I denna beredning ingick bland annat statssekreterarna.

Riksstyrelsen organiserade om flera gånger i slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet, men det ändrade inte mycket. År 1801 upphävdes kanslikollegiet, vilket ledde till att de tre expeditionerna fick en starkare ställning under beteckningen Kunglig Majestäts kansli. Utrikesärendena behandlades sedan 1791 av ett särskilt kabinett för utrikes brevväxlingen med en kabinettssekreterare som chef. År 1808 tillkom en kunglig beredning för alla ärenden som hörde till de tre expeditionerna utom så kallade kabinettsärenden. Men den upphörde i och med 1809 års revolution.

År 1809

Karl Johanstiden och den tidiga liberalismen 1809–1840

Regeringsformen 1809 slog fast att det var kungen som skulle styra riket. Det gamla riksrådet uppstod i form av ett statsråd med nio medlemmar. Av dem var två ansvariga för vissa förvaltningsområden, nämligen utrikesstatsministern och justitiestatsministern. En tredje, hovkanslern, var närmast en biträdande utrikesminister med ansvar för tryckfriheten. Övriga sex statsråd var bara rådgivare. Alla regeringsärenden skulle föredras för kungen och avgöras av honom vid statsrådsammanträden. Undantaget var ärenden som handlade om Sveriges förhållanden till främmande makter (ministeriella mål) och ärenden som kungen avgjorde i sin egenskap av högste befälhavare för krigsmakten (kommandomål).

Fyra statssekreterare var chefer för var sin expedition, nämligen krigsexpeditionen, inrikesexpeditionen, handels- och finansexpeditionen samt en nyinrättad ecklesiastikexpedition. Statssekreterarna var föredragande i statsrådet och skulle ge råd och ha samma ansvar som statsråd i de frågor de föredrog. De skulle också delta i den förberedande beredningen som ägde rum i *Rikets allmänna ärenders beredning*, det nya namnet för *Rikets ärenders allmänna beredning* från 1789, och som avskaffades först år 1840. Statssekreterarna fick stort inflytande i statsrådet.

1809 års regeringsform med Karl XIII:s namnchiffer, sigill och bekräftelse. Talmännen i de fyra stånden har skrivit under.

En särskild kanslistyrelse tillkom 1809 som skulle granska att expeditionerna skötte sitt arbete. Kanslistyrelsen bestod bland annat av utrikesstatsministern som ordförande, hovkanslern, de fyra statssekreterarna och kabinetssekreteraren.

Statsråden hade även sedan 1816 förberedande överläggningar inför regeringssammanträdena. Överläggningarna kallades för statsrådsberedning. Det var ett tillfälle för statsråden att överlägga mer informellt innan de mötte kungen i ett formellt regeringssammanträde (konselj). Egendomligt nog var det antingen kronprinsen eller justitiestatsministern som ledde statsrådsberedningen. Statsrådsberedningens informella karaktär framgår av att den inte finns nämnd i regeringsformen och att man inte förde protokoll.

Det fanns en tydlig konflikt mellan å ena sidan statsrådets och rådgivarnas roll och å andra sidan de sakkunniga statssekreterarnas roll.

Den här konflikten präglade de första årtiondena på 1800-talet. Riksdagen diskuterade frågan flitigt och riksstyrelsen förde fram flera förslag till en omorganisation. Redan år 1833 upphävdes kanslistyrelsen och utrikesstatsministern blev ensam chef för Kunglig Majestäts kansli. År 1840 kom slutligen en genomgripande förändring av riksstyrelsen som innebar att statsråden blev både föredragande och rådgivare. Reformen innebar att statssekreterarna blev de ministrar som man länge hade pläderat för i olika sammanhang. Samtidigt lade man ner *Rikets allmänna ärenders beredning*.

1840 års departementalreform

1840 års reform blev mycket genomgripande. Riksstyrelsens indelning i departement gäller fortfarande i dag.

Statsrådet bestod nu av ett antal departementschefer och några statsråd utan departement. Två av departementscheferna kallades statsminister – justitiestatsministern och utrikesstatsministern. De statsråd som inte var departementschefer var bara rådgivande statsråd. Hovkanslern avskaffades och justitiekanslern tillhörde inte längre statsrådet. Kungen skulle styra riket enligt regeringsformen och var skyldig att samråda med statsrådet, utom i så kallade kommandomål. Det var ärenden där kungen beslutade i sin egenskap av högste befälhavare över krigsmakten. I de ärendena skulle kungen fatta beslut i samråd med chefen för det departement dit ärendet hörde, och behövde inte ta upp frågan i statsrådet.

Cheferna för departementen var alltså statsråd, men de skulle inte styra över de gamla kollegierna eller andra myndigheter – med undantag för utrikesförvaltningen under utrikesstatsministern. Innan ärenden föredrogs hos kungen i statsrådet skulle de beredas av statsråden. Det innebar att statsråden hämtade in upplysningar från statliga ämbetsverk eller myndigheter.

Statsråden hade också andra former för de interna beredningarna, till exempel i statsråds-

Det äldsta kända fotografiet av en svensk regering, taget 1859 eller 1860. I främre raden längst till vänster sitter Louis De Geer som blev Sveriges förste statsminister.

beredningen som än så länge inte var formaliserad eller förde protokoll.

Expeditionscheferna stod närmast under departementscheferna och hjälpte till vid beredningen av ärenden. Resten av personalen på departementen arbetade med att föra protokoll, kontrolläsa avskrifter mot originaltexter (kollationering), expediera ärenden och skriva rent dokument.

Från början delade man inte upp arbetet inom departementen på något organiserat sätt. De sju departementet hade inte särskilt många ärenden, totalt 1 000 ärenden per år de första årtiondena efter 1840. Jämför det med de 8 300 ärenden som Regeringskansliet hanterade 2000.

Inom departementen diskuterade man ständigt principen om departementens roll i förhållande till underlydande myndigheter och frågan om ministrar har rätt att besluta utan att samråda med regeringen (ministerstyre).

Departementen 1840

Departementen och deras viktigaste ansvarsområden:

Justitiedepartementet	Frågor om grundlagar och andra lagar. Tryckfrihetsärenden.
Utrikesdepartementet	Förhållandet till andra länder.
Lantförsvarsdepartementet	Lantförsvaret. Telegrafinrättningar.
Sjöförsvarsdepartementet	Sjöförsvaret. Lots- och fyrväsende.
Civildepartementet	Lanthushållning, bergsrörelse, handel, sjöfart, fabriker, hantverk och andra näringar, allmänna vägar och andra kommunikationer. Lantregeringen.
Finansdepartementet	Jordeboksväsendet, beskattning, tullverket, statsregleringen, mynt- och bankväsendet, postväsendet.
Ecklesiastikdepartementet	Kyrkoväsendet, undervisning, vetenskap, kultur. Medicinal- och allmän hälsovård. Fattigvård.

Tiden efter 1840

Statsministerämbetet

Enligt 1840 års reform fanns två statsråd som kallades statsminister – justitiestatsministern och utrikesstatsministern. Titlarna visade att de hade de högsta posterna jämfört med övriga statsråd. Problemet under tiden närmast efter departementalreformen var att justitiestatsministern var så hårt bunden av sina uppgifter som chef för Justitiedepartementet att han inte hade tid att ägna sig åt allmänna politiska frågor utöver de som departementet ansvarade för.

Därför inrättade man 1876 en ny post i statsrådet – statsministern. En ledamot av statsrådet utsågs till statsminister och blev chef för regeringen utan eget departement. Chefen för Utrikesdepartementet behöll sin ministertitel, den enda ministertiteln vid sidan av statsministern i statsrådet.

Förste statsministern

Den förste statsministern var Louis de Geer 1876–1880. Han var mannen bakom representationsreformen 1865–1866 när den gamla ständsriksdagen ersattes av tvåkammarriksdagen.

Så länge 1809 års regeringsform gällde var det kungen som utsåg statsministern. I dag är det riksdagens talmans uppgift, det slogs fast i regeringsformen 1974.

Statsministern hade ursprungligen inget

egentligt departement. Ett sådant växte fram mycket sent, eftersom Statsrådsberedningen formellt hörde till Justitiedepartementet. Först i början av 1950-talet lades grunden till det departement som statsministern har i dag. Till en början bestod departementet av två sekretariat inom Justitiedepartementet: ett för statsministern och ett för statsråden utan departement (granskningskonsulterna). I slutet av 1960-talet fick Statsrådsberedningen tydligare bestämmelser för administrationen med en egen

samling av dokument och handlingar samt register över alla ärenden (diarium). Men fortfarande var det Justitiedepartementet som hanterade frågor om anslag till Statsrådsberedningen.

1974 års regeringsform gav statsministern rätt att själv fatta ett antal beslut. Bland annat utser statsministern departementscheferna, kallar statsråden till regeringssammanträde och kan förordna att en grupp ärenden som hör till ett departement ska föredras av ett annat statsråd än departementschefen. Statsrådsberedningens uppgift är att hjälpa statsministern och övriga statsråd om de inte får hjälp av något departement. Därmed har Statsrådsberedningen fått en starkare ställning inom Regeringskansliet.

Louis De Geer

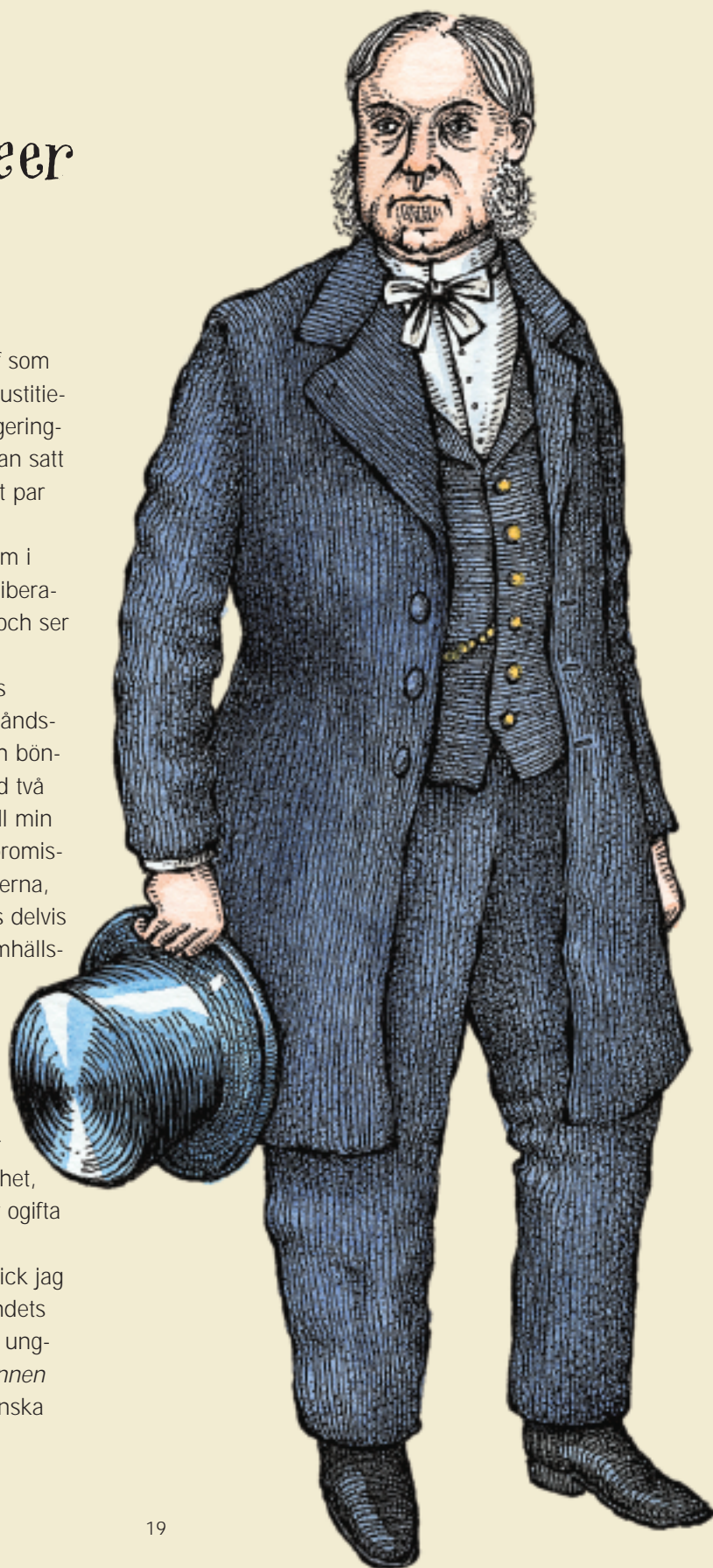
”**Jag var den förste** svenske regeringschef som titulerades statsminister. Tidigare var jag justitiestatsminister och delade ledningen av regeringen med utrikesstatsministern. Dessförinnan satt jag som representant för min ätt med i ett par riksdagar.

Som politiker företrädde jag nog vad som i dag kan betecknas som lagom borgerlig liberalism. Egentligen ogillar jag partiväsendet och ser mig mer som en ämbetsman.

Min största politiska insats var 1866 års representationsreform. Den innebar att ständsriksdagen (med adel, präster, borgare och bönder) byttes mot en folkrepresentation med två kamrar. Att skriva ihop förslaget krävde all min taktiska begåvning och förmåga att kompromissa. Det blev tillräckligt modernt för liberalerna, tillgodosåg böndernas och medelklassens delvis motsatta krav och var ändå tillräckligt samhällsbevarande för att kunna vinna majoritet i Riddarhuset. De motsträviga prästerna fick rösta sist och följde naturligtvis majoriteten. Reformen antogs!

Under min ledning av regeringen genomfördes även en rad andra reformer som t.ex. näringsfrihet, vidgad religionsfrihet, husagans inskränkande och möjlighet för ogifta kvinnor att bli myndiga.

Efter ett nederlag i en försvarsfråga avgick jag som statsminister och blev kansler för landets universitet. Sedan ägnade jag mig åt min ungdoms stora intresse – att skriva. *Mina Minnen* del 1 och 2 är en klassiker inom den svenska memoarlitteraturen.”

De särskilda samordningskanslier som de borgerliga koalitionsregeringarna (Fälldin 1976–1982 och Bildt 1991–1994) inrättade hade uppgifter som i viss utsträckning kan sägas vara desamma som Statsrådsberedningens.

Sedan 1997 är Regeringskansliet organiserat som en enda myndighet. Den består av Statsrådsberedningen, samtliga departement och Förvaltningsavdelningen, som är ett gemensamt administrativt organ för hela Regeringskansliet. Statsministern är chef för myndigheten Regeringskansliet.

År 1904

Departementen

Eftersom departementen fick fler arbetsuppgifter efter 1840, tyckte många att departementen borde bli fler. Men ingenting förändrades förrän 1900, när man inrättade Jordbruksdepartementet. Under 1900-talet har man organiserat om departementen många gånger. Här är några av de viktigaste förändringarna:

- 1920 slogs de båda försvarsdepartementen ihop till ett departement. Civildepartementet ersattes av två departement: Social- och Kommunikationsdepartementen. Det tillkom också ett helt nytt departement: Handelsdepartementet.
- Krigsåret 1939 bildades Folkhushållningsdepartementet som bestod till 1950. Samma år tillkom ett nytt Civildepartement 1950–1969 för löne- och pensionsväsendet. Redan ett par år tidigare (1947) hade Inrikesdepartementet sett dagens ljus.

- 1969 tömdes Civildepartementet helt på sitt gamla innehåll och skulle i stället ansvara för länsstyrelserna, kommunerna och den fysiska riksplaneringen. Samtidigt tillkom Industridepartementet och året innan hade Ecclesiastikdepartementet bytt namn till Utbildningsdepartementet.
- 1974 bytte Civildepartementet namn till Kommundepartementet och Inrikesdepartementet blev Arbetsmarknadsdepartement. Samtidigt skapades Bostadsdepartementet.
- 1983 blev Kommundepartementet på nytt

Civildepartement för att 1996–1998 bli till Inrikesdepartement.

- 1976–1982 delades Finansdepartementet i ett Budget- och ett Ekonomidepartement för att sedan åter slås samman 1983.
- Handelsdepartementet upphörde 1982 och frågorna fördes över till Utrikesdepartementet.
- 1987 tillkom Miljö- och energidepartementet. Namnet har varierat genom åren, men sedan regeringsskiftet 2006 heter departementet Miljödepartementet.
- 1991 bröts kulturfrågorna ut ur Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet bildades. Samma år upphörde Bostadsdepartementet, medan Industridepartementet bytte namn till Näringsdepartementet (under åren 1996–1998 under namnet Närings- och handelsdepartementet).

PtB

Karl Staaff. Liberal statsminister 1905–1906 och 1911–1914.

PtB

Hjalmar Branting. Statsminister för den första socialdemokratiska regeringen 10 mars–27 oktober 1920. Statsminister även 1921–1923 och 1924–1925.

PtB

Ernst Trygger. Statsminister för högerregeringen 1923–1924.

PtB

Tage Erlander på Harpsund. Socialdemokratisk statsminister 1946–1969.

PtB

Olof Palme. Socialdemokratisk statsminister 1969–1976 och 1982 fram till sin död 1986.

Sven Erik Sjöberg/PtB

Centerledaren Thorbjörn Fälldin blev statsminister för de borgerliga regeringarna 1976–1978 och 1979–1982.

Rolf Söderberg/DN/Scampix

Ingvar Carlsson utsågs den 1 mars 1986 till ny statsminister efter Olof Palme, som mördades på öppen gata den 28 februari samma år. Ingvar Carlsson var statsminister mellan åren 1986–1991 och 1994–1996.

Pavel Flato

Efter valet 2006 fick Sverige en borgerlig majoritetsregering bestående av Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna.

- 1999 skapades "stordepartementet" Näringsdepartementet genom en sammanslagning av Kommunikations-, Arbetsmarknads- och Näringsdepartementen och delar av Inrikesdepartementet (som samtidigt upphörde).
- Arbetsmarknadsdepartementet tillkom 1974 och är bland annat ansvarigt för arbetsmarknadsfrågor. Åren 1999–2006 skötte Näringsdepartementet Arbetsmarknadsdepartementets tidigare ansvarsområden. År 2006 återbildade den borgerliga alliansregeringen Arbetsmarknadsdepartementet.
- År 2007 inrättades Integrations- och jämställdhetsdepartementet som har ansvaret för integrationspolitik, diskrimineringslagstiftning, jämställdhet mellan kvinnor och män, demokratiutveckling och mänskliga rättigheter,

minoritetspolitik, folkrörelsepolitik, ungdomspolitik, storstadspolitik samt konsumentpolitik.

Av de ursprungliga sju departementen 1840 fanns alltså fem kvar – Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet, Försvarsdepartementet, Finansdepartementet och Utbildningsdepartementet. Indelningen i departement har visat sig vara en ovanligt livskraftig idé.

Annorlunda har det varit med departementens inre organisation. Arbetsbördan för de mycket små departementen ökade hela tiden. År 1874 beslutade riksdagen att departementsexpeditionerna skulle delas upp i ett antal avdelningar (byråer), vars chefer skulle bereda och föredra ärenden.

Resultatet av 1874 års diskussioner blev att

Några av Regeringskansliets kvarter i centrala Stockholm. Till vänster på bilden Rosenbad, till höger Arvfurstens palats och mellan dessa statsministerns tjänstebostad Sagerska huset.

man organiserade om departementens expeditioner och utfärdade en särskild instruktion för ämbets- och tjänstemän i Kunglig Majestäts kansli. Den gällde fram till 1922.

Enligt 1878 års instruktion skulle departementen ha en expeditionschef, ett antal kansliråd och kansli-sekreterare samt en registrator. Dessutom skulle man ta emot tjänstemän i början av karriären (amanuenser) i mån av behov. Justitiedepartementet skulle dessutom ha en revisionssekreterare som byråchef för lagärenden. Kansliråden var chefer för byråerna.

Med tiden fick expeditionsscheferna ägna sig alltmer åt beredning av ärenden, vilket ledde till att de i långa perioder tvingades ta ledigt för att ägna sig åt att skriva propositioner. Därför delade de flesta departement 1918 upp tjänsten som expeditionschef på två tjänster: statssekreterare och expeditionschef. Enligt 1921 års instruktion skulle expeditionschefen fördela föredragningskyldigheter och arbetet i övrigt, där det inte fanns någon byråindelning. Detta gällde fram till 1965.

Utvecklingen ledde till att man så småningom organiserade varje departement i avdelningar. Alla departement hade minst två avdelningar – en för statssekreterare och en för expeditionsschefer. Varje expeditionschefsavdelning indelades i sin tur i byråer. Vissa departement delade även in statssekreteraravdelningen i byråer.

År 2002

I slutet av 1930-talet började även rättsavdelningar successivt växa fram. Indelningen i avdelningar och byråer var kvar till mitten av 1960-talet. Då ersatte man den med den organisation som finns i dag. I dag är departementen indelade i ett antal enheter, sekretariat och kanslier. Dessutom har alla departement numera särskilda politiskt sakkunniga tjänstemän.

Finansdepartementet fick på 1950-talet ett serviceorgan som framför allt skulle syssla med departementens finanser. 1965 flyttade det över till Statsdeparte-

mentens organisationsavdelning, men låg fortfarande kvar i Finansdepartementet. 1997 blev serviceorganet Regeringskansliets förvaltningsavdelning och ansvarar nu för Regeringskansliets ekonomi- och arbetsgivarfrågor, IT- och säkerhetsfrågor, arkiv och bibliotek samt övergripande informations- och kommunikationsfrågor.

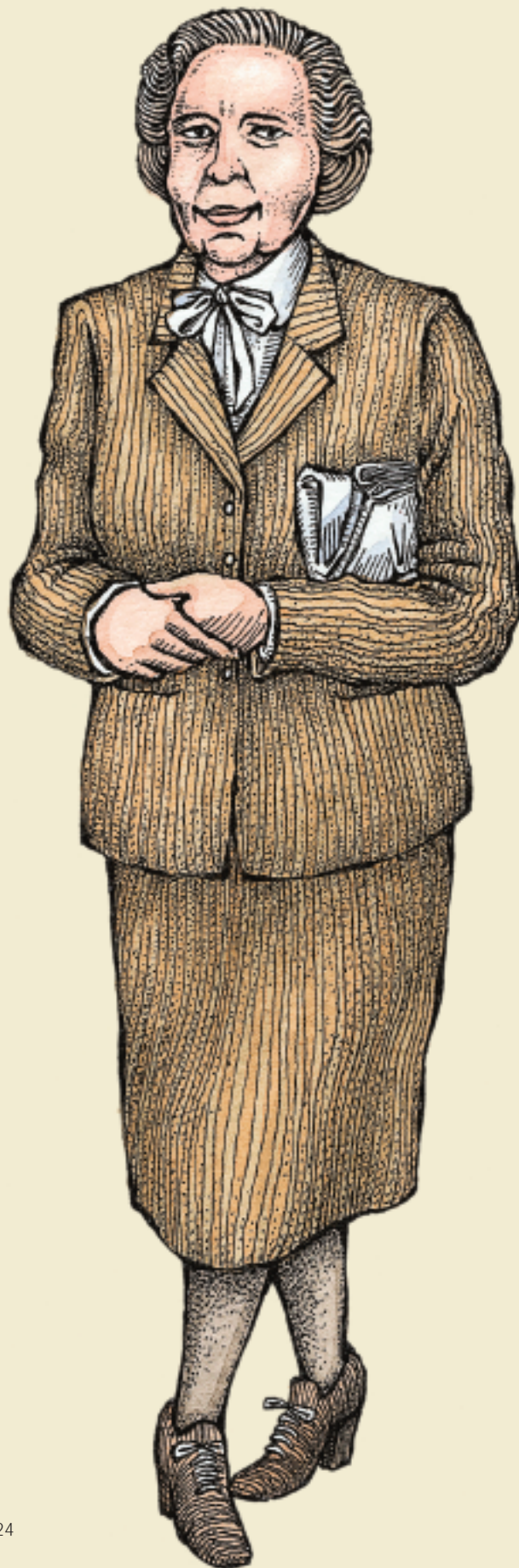
En mycket speciell grupp av ärenden som inte berördes av 1965 års omorganisation handlade om regeringsrätten. Regeringsrätten hade tillkommit 1909 som en administrativ högsta domstol och ärendena bereddes i det departement dit de hörde. I några departement blev arbetet så omfattande att de måste inrätta särskilda regeringsrättsbyråer. Det här ledde till att Regeringsrätten omorganiserades till en fristående administrativ högsta domstol 1972.

Karin Kock

”**De första kvinnorna tog plats** i riksdagen 1922. Men det dröjde ända till 1947 innan Sverige fick sitt första kvinnliga statsråd.

Jag tillträdde som rådgivande statsråd i Tage Erlanders regering, för att hjälpa till vid handläggningen av ekonomiska frågor och ärenden rörande omfattande förändringar av näringslivet. Då passade det ju med en professor i nationalekonomi. Dessutom hade jag en stark ställning inom kvinnorörelsen och stor erfarenhet från utredningar och kommittéer. Jag ingick till exempel i ledningen för den stora undersökningen om Sveriges nationalinkomst.

Mitt intresse för sociala problem samt min kunnighet och stora arbetsförmåga spelade säkert in när jag året därpå fick ta över posten som folkhushållningsminister. Efter några år lades departementet ner. Då lämnade jag regeringen och blev chef för Statistiska centralbyrån. Statistik igen! Jag arbetade faktiskt vid Stockholms stads statistiska kontor en tid i min ungdom, innan jag började studera ekonomi på allvar.”

Karin Kock avlägger som första kvinna statsrådseden 9 april 1947.

Kvinnor och män i Regeringskansliet

Man vet inte när den första kvinnan anställdes i Regeringskansliet, men hon fanns säkert bland kontors- och biträdespersonalen på 1800-talet. År 1870 fanns åtminstone några kvinnor som skrivbiträden i Utrikesdepartementet.

I dag är drygt hälften av Regeringskansliets 4 500 anställda kvinnor. Men så har det inte alltid varit. Tvärtom var Regeringskansliet från början en typiskt manlig arbetsplats som speglade samhället i övrigt. Däremot är de flesta chefer fortfarande män. Först på 1970-talet (med något enstaka undantag) fick kvinnor höga poster i Regeringskansliet som statssekreterare, rätts- och expeditionschefer eller budgetchefer. Från mitten av 1990-talet har antalet kvinnliga chefer ökat.

Det första kvinnliga statsrådet var Karin Kock, rådgivande statsråd 1947 och folkhushållningsminister 1947–1948. Men det skulle dröja länge innan fördelningen av kvinnor och män var jämställd. Olof Palmes första regering

1969 innehöll bara två kvinnor av totalt nitton statsråd, inklusive statministern. Ola Ullstens minoritetsregering 1978 bestod av sammanlagt nitton personer, varav sex var kvinnor. I Göran Perssons regering våren 2002 var nio av totalt tjugo statsråd kvinnor, en av världens mest jämställda regeringar.

Göran Persson flankerad av sina statsråd utanför Rosenbad 1996.

Björn Larsson-Åsöf/LP/ICA

Arvfurstens palats, vid Gustav Adolfs torg i Stockholm, återfick under 1990-talet sin ursprungliga färgsättning från 1700-talet. Hit flyttade redan 1906 bl.a. UD som nu disponerar hela huset.

Sverige och EU

Sverige är medlem av Europeiska unionen (EU) sedan den 1 januari 1995. Det innebär bland annat att vissa beslut som Sveriges riksdag tidigare fattade, numera fattas gemensamt tillsammans med de övriga EU-länderna. Det gäller till exempel regler för handel med länder utanför EU, regler för stöd till jordbruk och landsbygdsutveckling och kvoter för hur mycket fisk som man får fiska i Östersjön varje år. Däremot beslutar EU inte om lagstiftning för skatter, sjukvård och utbildning.

Regeringens roll i EU-arbetet består av att företräda Sverige i Europeiska rådet och Europeiska unionens råd, som ofta kallas

ministerrådet. Statsministern har det övergripande ansvaret för utvecklingen och samordningen av Sveriges EU-politik. I Statsrådsberedningen finns också EU-ministern och Kansliet för samordning av EU-frågor. Tillsammans med statsministerns kansli ansvarar EU-kansliet för EU-frågor som berör flera länder ansvarsområden, till exempel EU:s fördrag, långtidsbudget, bemanning av svenskar i EU:s institutioner, Lissabonprocessen, vissa informationsfrågor och övergripande EU-rättsliga frågor. EU-kansliet samordnar också instruktionerna till Sveriges EU-representation i Bryssel.

Anna Lindh

”

Som politiker har du makt, men det är ett mandat som du har fått från väljarna. Man får inte glömma att det kan tas tillbaka.

Mitt politiska engagemang började tidigt. Som 12-åring gick jag med i SSU-gruppen i Trögden i Enköpingstrakten där jag bodde. Och jag engagerade mig i Vietnamrörelsen.

Att jag ägnat mig åt politiken beror på att jag vill vara med och påverka samhället och bidra till en bättre värld. För att få en bättre värld krävs mänskliga rättigheter, demokrati och ekonomisk rättvisa. Grunden är alla människors lika värde, som uttrycks i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Detta är centralt för Sverige och för EU, som i dag är ett av våra främsta verktyg för att nå våra mål.

Jag har varit ordförande i SSU, riksdagsledamot och kultur- och fritidsborgarråd i Stockholm och fick plats i regeringen 1994, först som miljöminister och därefter som utrikesminister.

Den svenska utrikespolitiken bygger på engagemang och dialog. Att vara utrikesminister och ha hela världen som arbetsfält var oerhört stimulerande och spännande. Men för att göra ett bra jobb som minister måste man också ha en stabil politisk förankring. Man måste vara ute mycket och träffa människor, samtala och lyssna.”

Regeringskansliets lokaler

I Regeringskansliet arbetar i dag 4 500 personer, en siffra som kan ställas mot de tio- och hundratal som arbetade i Kunglig Majestäts kansli under flera århundraden från 1500-talet framåt.

Hur de äldsta kanslierna var organiserade mer i detalj vet vi inte, och inte heller vet vi var de låg. Men de följde förmodligen med regenten till de platser där han befann sig. Man vet att det har funnits kanslier i Stockholm, Gripsholm, Vadstena och Nyköping. Alla viktiga dokument förvarades till en början i kistor för att de enkelt skulle kunna fraktas mellan de olika orterna.

Så småningom kom slottet Tre kronor i Stockholm att bli en mer eller mindre fast plats för kansliet som växte fram under vasa-kungarna, och det var där som kansliets handlingar fanns. Gustav Vasas kansler hade sitt kansli på Stockholms slott där även kammaren låg.

Dåliga lokaler

I slutet av 1500-talet bestämde hertig Karl att kansliets dokument skulle förvaras i skåp i kanslirummen. De var belägna i Tre kronors västra länga vid stora borggården, våningen ovanpå räknekammaren. Men kansliets lokaler var inte de bästa – ibland regnade det in – och läget blev inte bättre förrän 1626 års kansliordning trädde i kraft.

Denna kansliordning slog fast att det dagliga kansliet och Riksarkivet skulle ligga i särskilt utvalda lokaler i Stockholms slott. Kansliordningen gjorde kansliet till ett regelrätt ämbetsverk.

Stockholms Stadsmuseum

Slottet Tre kronor på en målning av Govert Camphuysen omkring 1660.

Redan efter några år blev kansliet trångbott och flyttade till nya lokaler i slottet. Den så kallade kanslilängan fanns kvar ända till den stora slottsbranden 1697. Det var en katastrof i kansliets historia och innebar bland annat att stora delar av rådsprotokollen och avskrifterna av kungliga brev och regeringsbeslut (riksregistraturet) brann upp.

Den kungliga familjen köpte Wrangelska palatset på Riddarholmen och kansliet med arkiv tog plats i det närbelägna Rosenhaneska palatset. Bygget av det nya slottet pågick under lång tid och först 1754 kunde kungafamiljen flytta in. Den nordvästra flygeln, som var tänkt för kansliet, blev inte klar förrän 1763.

Det visade sig snart att de nya lokalerna inte var tillräckliga för kansliet. Dessutom fanns en krog i en angränsande lokal med en ständig ström av löst folk. Behovet av ytterligare lokaler löstes genom att kansliet ständigt flyttade runt inom slottet och att delar av kansliet så småningom flyttade ut.

Mosaik från Bella Venezia, Rosenbad.

Pavel Flato

År 1840, departementalreformens år, krävde dåvarande justitiestatsministern nya lokaler. Det året hade de flesta departementen redan lämnat slottet. Kvar fanns bara Utrikesdepartementet och Statsrådsberedningen. Kravet resulterade i att Justitiedepartementet flyttade över till mynthuset vid nuvarande Mynttorget. Där fanns redan Civil-, Finans- och Ecklesiastikdepartementen. 1850 flyttade även Utrikesdepartementet dit och kort därefter Statsrådsberedningen. Därmed hade hela Kunglig Majestäts kansli lämnat slottet. För att mynthuset skulle bli ett renodlat kanslihus var myntverket tvunget att flytta. Däremot fick inte alla departement rum, så kansliet förblev splittrat på olika lokaler.

År 1906 flyttade Utrikesdepartementet till Arvfurstens palats vid Gustav Adolfs torg och där har det blivit kvar. Det innebar en tillfällig lösning på lokalproblemen men behoven var alltjämt mycket stora. Till slut bestämde man sig för att bygga om mynthuset. Det ombyggda kanslihuset stod helt klart 1937. I kanslihuset inrymdes nu Statsrådsberedningen och sju departement. Genom köp och byte av mark med Stockholms stad byggde man kanslihusannexet 1945–1950 i grannkvarteren. Till annexet flyttade Försvars- och Finansdepartementen.

I mitten av 1960-talet började man planera för en utbyggnad av Regeringskansliet i södra Klara-kvarteren. Riksdagen hade under några år lämnat sitt hus på Helgeandsholmen, och bestämde sig 1975 för att flytta tillbaka till sitt "eget hus". Detta gjorde att man fick skynda på planeringen av departementsutbyggnaden, eftersom riksdagen behövde använda kanslihuset.

Lämnar Gamla stan

År 1981 lämnade Statsrådsberedningen och Justitiedepartementet kanslihuset och flyttade

Mynthuset, kolteckning av Ferdinand Boberg 1916.

in i Rosenbad. Redan dessförinnan hade flera departement lämnat Gamla stan för att flytta in i andra lokaler. Efter 1981 flyttade resten av departementen i Gamla stan över Strömmen till södra Klara.

Utbildningsdepartementet var det departement som flyttade sist, 1993 blev det av. Det senaste tillskottet bland fastigheterna är det gamla Centralposthuset på Mäster Samuelsgatan/Vasagatan där många Stockholmare gjorde sina postärenden under 1900-talet. 2008 flyttar delar av Regeringskansliet in i huset.

Efter alla omflyttningar finns nu hela Regeringskansliet norr om Stockholms ström – samlat, fast i olika fastigheter. De flesta departement, Statsrådsberedningen och Förvaltningsavdelningen är förbundna med varandra genom ett underjordiskt kulvertsystem som gör att man kanske kan säga att den gamla drömmen om ett gemensamt kanslihus för regeringens kansli har gått i uppfyllelse.

Postens gamla huvudkontor på Vasagatan. Fasaden ritades av Ferdinand Boberg 1897 och huset invigdes 1903. Byggnaden köptes 2004 av Statens fastighetsverk och har renoverats för Regeringskansliets räkning. Inflyttning sommaren 2008.

Bill Nilsson, Information Rosenbad

Vill du veta mer?

Du kan läsa mer om *Regeringskansliets historia i Kunglig Majestäts kanslis historia. Del I Kansliets uppkomst, organisation och utveckling intill 1840* (av O. Wieselgren m.fl., Uppsala 1935) och *Del II* (av Nils G. Wohlin, Uppsala 1934) samt i *Departementshistoriekommittén. Att styra riket. Regeringskansliet 1840–1990* (Uddevalla 1990).

Vill du läsa mer om olika organisationsändringar, t.ex. följa departementsindelningar, kan du gå till *Svensk Författningssamling* och *Riksdagstrycket*. Du kan också följa utvecklingen under den senaste tiden på www.lagrummet.se.

På regeringens webbplats www.regeringen.se får du aktuell information om arbetet i regeringen och Regeringskansliet. Du kan till exempel följa varje veckas regeringsbeslut samt ta del av utredningar, propositioner och pressmeddelanden.

Vill du fördjupa dina kunskaper om Regeringskansliets arkiv, är Riksarkivets beståndsoversikter helt oombärliga. Läs i första hand *Riksarkivets beståndsoversikt. Del 1. Medeltiden. Kungl. Maj:ts kansli. Utrikesförvaltningen. Band 1 och band 2* (Skrifter utgivna av Riksarkivet, 8, Sthlm 1996).

Sedan 1998 ger Regeringskansliet ut en årsbok om det gångna årets verksamhet. I den publiceras även en del statistik. Årsboken för ett kalenderår kommer ut året efter, vanligtvis i maj. Vill du veta mer om årsboken och övrigt informationsmaterial kan du ta kontakt med Information Rosenbad, Förvaltningsavdelningen.

Text: Rune Hedman

Textbearbetning 2:a upplagan: Maria Sundin, Textfixarna

Illustrationer: Jakob Wegelius

Omslagsbild: Lantmäteriet

Form och layout: Svensk Information

Tryck: Edita Västra Aros, Västerås 2008

Illustration av Ferdinand Boberg

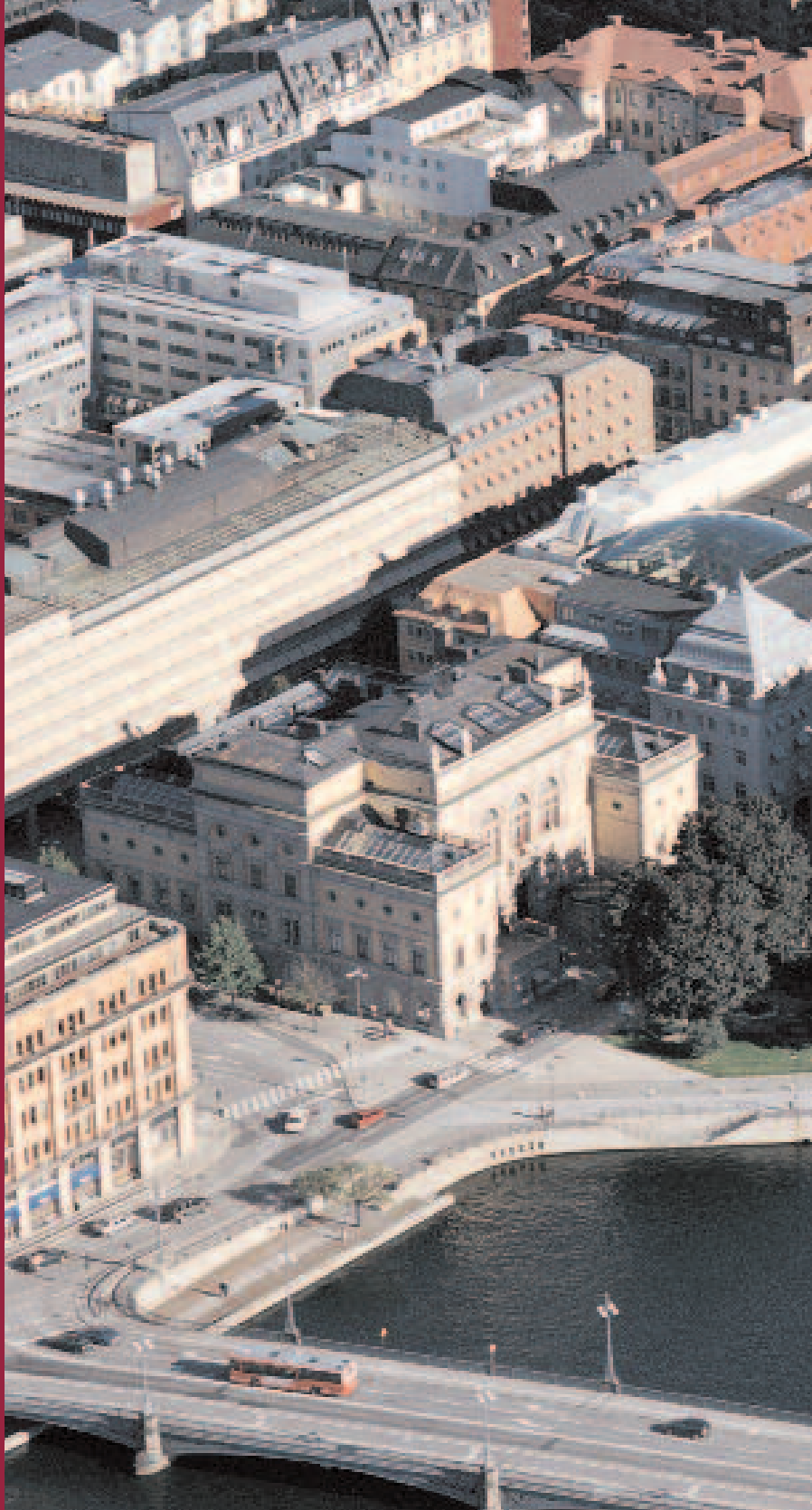

Regeringskansliet genom tiderna

Regeringskansliets historia är en del av Sveriges utveckling till en modern demokrati – från kungligt envælde till parlamentarism.

Den här kortfattade broschyren presenterar milstolparna i Regeringskansliets utveckling från Kunglig Majestäts kansli och dess föregångare fram till ett modernt regeringskansli. Du får också möta några personer ur historien: Axel Oxenstierna, den mäktige kanslern från 1600-talet och Karin Kock som blev Sveriges första kvinnliga statsråd 1947, för att nämna några.

Tfn växel: 08-405 10 00
www.regeringen.se

REGERINGSKANSLIET